

Oordeel 2014-131

Datum: 4 november 2014
Dossiernummer: 2014-0203

Oordeel in de zaak van

[. . . .]
wonende te [. . . .], verzoekster

tegen

Stichting Openbaar Primair Onderwijs Utrecht
gevestigd te Utrecht, verweerster

1 Procesverloop

- 1.1 Bij verzoekschrift van 2 juni 2014, dat op 3 juni 2014 is ontvangen, heeft verzoekster, als wettelijk vertegenwoordiger van haar twee minderjarige kinderen, het College voor de Rechten van de Mens (hierna: het College) gevraagd te onderzoeken of verweester jegens haar kinderen verboden onderscheid maakt op grond van ras door Zwarte Piet onderdeel te laten uitmaken van de Sinterklaasviering op school.
- 1.2 Daarna zijn de volgende stukken gewisseld:
  - brief van verzoekster, ontvangen op 16 juli 2014;
  - brief van verzoekster, ontvangen op 17 juli 2014;
  - verzoekschrift van 10 september 2014;
  - brief van verzoekster van 16 september 2014;
  - brief van verzoekster van 22 september 2014;
  - brief van verzoekster van 2 oktober 2014;
  - brief van verweester van 9 oktober 2014.
- 1.3 Het College heeft de zaak ter zitting behandeld op 15 oktober 2014, waar partijen zijn verschenen. Verzoekster werd vergezeld door [. . .], een vriendin. Verweester werd vertegenwoordigd door mr. R.D. Harteman, advocaat te Breda, die werd vergezeld door [. . .], voorzitter van het College van Bestuur, [. . .], plaatsvervangend directeur van de Prof. dr. Ph.A. Kohnstammschool, en [. . .}, voorzitter medezeggenschapsraad van de Prof. dr. Ph.A. Kohnstammschool.

2 Feiten

- 2.1 Verzoekster is de moeder van twee kinderen op de hieronder genoemde school van verweester.
- 2.2 Verweester is het bevoegd gezag van meerdere basisscholen in het openbaar onderwijs in Utrecht en omstreken. Eén van deze scholen is de Prof. dr. Ph.A. Kohnstammschool (hierna: de school).
- 2.3 Op 30 januari 2014 woont verzoekster een vergadering van de medezeggenschapsraad van de school bij. Zij geeft daar een toelichting op haar visie op Zwarte Piet.
- 2.4 Op 20 maart 2014 stuurt de medezeggenschapsraad een e-mail naar verzoekster. Daarin staat, voor zover hier van belang, dat in de vergadering is besloten te onderzoeken wat het draagvlak is onder alle ouders van de kinderen die op de school zitten, voor het niet meer toelaten van 'de Zwarte Piet' bij het sinterklaasfeest.
- 2.5 Verzoekster schrijft de medezeggenschapsraad op 24 maart 2014 dat zij teleurgesteld is over de reactie en dat haar klacht over racisme niet voldoende serieus genomen wordt.

- 2.6 Op 29 april 2014 schrijft de medezeggenschapsraad aan verzoekster dat hij niet diegene is die beleid maakt of aanpast, maar dat dit aan de directie van de school is.
- 2.7 Verzoekster stuurt het College van Bestuur van verweerster op 23 mei 2014 een e-mail waarin zij verzoekt om “discriminatoire elementen in het schoolcurriculum te verbieden” waarbij zij aangeeft al jaren ongelukkig te zijn met het beeldgebruik van Zwarte Piet op school.
- 2.8 Bij e-mails van 28 mei en 2 juni 2014 antwoordt verweerster, voor zover hier van belang: “Binnen onze stichting is de maatschappelijke discussie die zich rondom Zwarte Piet voltrekt ook onderwerp van gesprek. Deze discussie zullen we in het komende jaar ook met elkaar verder voeren. Daarbij worden directies, medewerkers en ouders betrokken, onder andere via de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Ook de uitkomsten van de maatschappelijke discussie in ons land en van de werkgroep van de Verenigde Naties zullen we hierbij betrekken, evenals uw onderstaande oproep.” En: “Op dit moment is de invulling van het sinterklaasfeest geen onderdeel van het curriculum (in het schoolplan staat niet omschreven of en hoe scholen het sinterklaasfeest vormgeven). Vanwege de maatschappelijke ontwikkelingen gaan we in het schooljaar 2014-2015 met elkaar in gesprek over de wijze van viering van het sinterklaasfeest en de rol van Zwarte Piet en sinterklaas daarbij. Wij hechten er aan dat ouders en leraren hierbij betrokken zijn.”

3 Beoordeling van het verzoek

- 3.1 Ter beoordeling ligt de vraag voor of verweerster jegens de kinderen van verzoekster (verboden) onderscheid maakt op grond van ras bij het aanbieden van onderwijs door Zwarte Piet onderdeel te laten zijn van de Sinterklaasviering op school.

Juridisch kader

- 3.2 Op grond van artikel 7, eerste lid, onderdeel c, van de Algemene wet gelijke behandeling (AWGB), in samenhang met artikel 1 AWGB, is het onderwijsinstellingen verboden om onderscheid te maken op grond van onder meer ras bij het aanbieden van of verlenen van toegang tot goederen of diensten en bij het sluiten, uitvoeren of beëindigen van overeenkomsten ter zake.
- 3.3 Het verbod om onderscheid te maken in de zin van artikel 7 AWGB houdt voor een school niet alleen de (negatieve) verplichting in dat zij zelf geen onderscheid mag maken. Het verbod houdt ook de (positieve) verplichting in om te zorgen voor een discriminatievrije onderwijsomgeving voor leerlingen. Het bevoegd gezag van de school is daarom gehouden om passende maatregelen te treffen ter voorkoming van discriminatie (vergelijk College voor de Rechten van de Mens, 8 augustus 2014, 2014-94, overweging 3.5; 20 oktober 2011, 2011-152, overweging 3.3). Hieruit vloeit voort dat verweerster moet zorgen voor een discriminatievrije onderwijsomgeving voor de kinderen van verzoekster, waaronder het beschermen van haar kinderen tegen ongelijke behandeling op grond van ras.

- 3.4 Het College legt het begrip ras, overeenkomstig het Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van elke vorm van rassendiscriminatie, ruim uit. Het begrip ras omvat tevens huidskleur, afkomst en nationale of etnische afstamming (*Kamerstukken II* 1990/91, 22 014, nr. 3, p. 13).
- 3.5 Verzoekster stelt dat haar kinderen door de figuur Zwarte Piet op school nadeel van discriminatie ondervinden, ook al is de discriminatie niet direct tegen hen persoonlijk gericht. Daarmee rijst de vraag of verzoekster ontvankelijk is in haar verzoek. In artikel 10, tweede lid, onderdeel a, van de Wet College voor de rechten van de mens (WCRM) is bepaald dat degene, die meent dat in zijn nadeel een onderscheid is of wordt gemaakt als bedoeld in onder meer de AWGB, een verzoek om een oordeel kan indienen. Het College heeft eerder geoordeeld dat voor de ontvankelijkheid van een verzoeker niet vereist is dat het onderscheid waarover wordt geklaagd gericht is op de verzoeker zelf. Van belang is dat de verzoeker, in dit geval de kinderen van verzoekster, nadeel ondervindt van het onderscheid. Het recht op een discriminatievrije onderwijsomgeving strekt zich uit tot alle leerlingen van de school, nu zij allen er belang bij hebben om niet te worden blootgesteld aan discriminerende uitingen (vergelijk College voor de Rechten van de Mens 15 juni 2010, oordeel 2010-89, overweging 3.6; 23 december 2003, 2003-163, overweging 5.2 en 7 november 2000, 2000-73, overweging 4.6). Daarom oordeelt het College dat verzoekster ontvankelijk is in haar verzoek.

De figuur Zwarte Piet en de discriminatievrije onderwijsomgeving

- 3.6 Verzoekster stelt dat verweerster haar kinderen geen discriminatievrije onderwijsomgeving biedt door de Zwarte Piet-figuur op school toe te staan. Door de figuur van Zwarte Piet worden haar kinderen blootgesteld aan een racistische karikatuur. De kinderen van verzoekster hebben een donkerdere huidskleur dan de meeste kinderen op school. Maar volgens verzoekster is het ook niet goed voor 'witte kinderen' om geconfronteerd te worden met de karikatuur die Zwarte Piet is. Verweerster gebruikt het 'Sinterklaasjournaal' als leidraad voor haar Sinterklaasviering. De makers van het Sinterklaasjournaal leveren ook lespakketten die verweerster op de school gebruikt. Zwarte Piet-racisme maakt deel uit van dit lespakket. De kinderen van verzoekster krijgen taken op school, zoals het knutselen van een Zwarte Piet. Voor het knutselen wordt een karikatuur van de zwarte mens als voorbeeld gegeven. Verder is er 'Zwarte-Pietengym'. Daarmee wordt de boodschap gegeven: Zwarte Piet is weliswaar dom, maar fysiek sterk en laten wij gymmen als de Pieten. Jaarlijks worden verzoeksters kinderen in de aanloop naar 5 december bij binnenkomst in het klaslokaal geconfronteerd met een grote puinhoop. De kinderen gaan dan de troep opruimen die de Zwarte Pieten hebben gemaakt. Daarop gaan de kinderen, ook aangespoord door de leerkracht, mompelen en giechelen over "die domme Pieten". In het hoofd van verzoeksters kinderen wordt het beeld opgeroepen dat Zwarte Pieten - lees zwarte mensen - dom, raar, slordig en meer in het algemeen 'anders' zijn. Haar kinderen voelen zich hier niet prettig bij en vinden het moeilijk om erover te praten. Hierdoor voelen zij zich eenzaam en onbegrepen op school.

- 3.7** Verweerster stelt zich primair op het standpunt dat door het toestaan van Zwarte Piet tijdens de Sinterklaasviering geen sprake is van ongelijke behandeling in de zin van de AWGB. Hiertoe voert zij twee argumenten aan. Het eerste houdt in dat de Sinterklaasvieringen voor alle leerlingen toegankelijk zijn en dat leerlingen dus niet op grond van hun afkomst verschillend worden behandeld. Verweerster stelt voorts dat zij de klacht van verzoekster zo opvat dat de zwarte kinderen op de school gekwetst worden door het negatieve beeld dat van zwarte mensen wordt neergezet door de figuur Zwarte Piet. Echter, om van discriminatie te kunnen spreken, moet sprake zijn van ongelijke behandeling als gevolg van een onderscheid dat is gemaakt naar, bijvoorbeeld, ras. Met het enkele gekwetst zijn, is geen sprake van ongelijke behandeling. Verweerster verwijst hierbij naar de uitspraak van de Amsterdamse bestuursrechter over de vergunningverlening voor de intocht van Sinterklaas in Amsterdam (Rb Amsterdam, 3 juli 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3888).
- 3.8** Subsidiar stelt verweerster zich op het standpunt dat zij zorgdraagt voor een discriminatievrije onderwijsomgeving. Zij vindt het belangrijk dat kinderen onderwijs krijgen in een dergelijke schoolomgeving. Verzoekster legt in feite de vraag voor of een volkstraditie moet worden aangepast. Dit is een vraag voor de hele samenleving. Bovendien is deze vraag 'onder de rechter', waarbij de bestuursrechter thans heeft geoordeeld dat de aanwezigheid van Zwarte Piet niet tot discriminatie leidt. Voor verweerster is het een zwaarwegend belang om het Sinterklaasfeest op school te laten aansluiten bij het landelijke Sinterklaasfeest. Als verweerster haar viering laat afwijken van de landelijke viering, dan is dat voor kinderen verwarrend en zelfs onbegrijpelijk. De Zwarte Piet op de school heeft in ieder geval sinds vorig jaar geen grote oorringen en geen rode lippen meer.
- 3.9** Het College passeert het primaire verweer. De voorgelegde rechtsvraag is niet of leerlingen van een bepaalde afkomst al dan niet toegang tot het onderwijs of tot specifieke activiteiten op de school hebben. De rechtsvraag ziet op de manier waarop verweerster de figuur Zwarte Piet een rol laat spelen bij de Sinterklaasviering op de school. Evenzo is de uitspraak van de Amsterdamse bestuursrechter waaraan verweerster refereert, niet zonder meer toepasbaar op de voorliggende casus. Voornoemde uitspraak ziet immers op de vergunningverlening door een gemeente in het kader van een stedelijke Sinterklaasintocht. In het onderhavige geval gaat het om de private verhouding tussen de school en verzoekster waarbij de vraag centraal staat of verweerster voldoende zorg heeft gedragen voor een discriminatievrije onderwijsomgeving op de school van de kinderen van verzoekster. Hieronder zal het College onderzoeken in hoeverre verweerster voldoet aan haar verplichting om te voldoen aan een discriminatievrije onderwijsomgeving.
- 3.10** Het College stelt vast dat elk jaar vanaf de intocht van Sinterklaas medio november tot en met 5 december op de school vieringen en onderwijsactiviteiten worden georganiseerd in het kader van het Sinterklaasfeest. De kinderen van verzoekster zullen hierbij onvermijdelijk worden geconfronteerd met de figuur van Zwarte Piet.

Op klassikaal niveau zullen de kinderen onder andere het Sinterklaasjournaal bekijken, een Zwarte Piet knutselen, krijgen zij Zwarte-Pietengym en moeten zij de rommel die de Zwarte Pieten in de klas hebben gemaakt opruimen. Verder zal de figuur van Zwarte Piet op beeltenissen in de school en in de klassen te zien zijn. De leidraad voor de viering en de onderwijsactiviteiten is het 'Sinterklaasjournaal' met het lesprogramma van NTR. Verweerster geeft Zwarte Piet vorm in lijn met de landelijke Zwarte Piet. Die Zwarte Piet heeft een donkere huidskleur, heeft kroeshaar, is de knecht van een witte Sinterklaas en gedraagt zich soms dom. Deze combinatie draagt bij aan het beeld dat mensen met een donkere huidskleur ondergeschikt en dom zijn (vergelijk: Rechtbank Amsterdam, 3 juli 2014, ECLI:NL:RBAMS:2014:3888, overweging 15.11.2). Hieraan doet niet af dat Zwarte Piet op school geen rode lippen heeft en geen oorringen draagt.

- 3.11 Het College is van oordeel dat hiermee bij de viering van het Sinterklaasfeest op de school sprake is van een jaarlijks terugkerende negatieve stereotypering van mensen met een donkere huidskleur die van een zodanige zwaarte is dat gesproken kan worden van een fenomeen met discriminatoire aspecten. Aan dit oordeel doet niet af dat de figuur van Zwarte Piet zoals verweerster die hanteert niet discriminerend is bedoeld. Van belang is of het effect van de figuur discriminerend is en naar het oordeel van het College is dit het geval. Daarom is de conclusie dat op de school in dit opzicht geen sprake is van een discriminatievrije onderwijsomgeving. Zoals in 3.3 is overwogen rust op verweerster de plicht om zorg te dragen voor een discriminatievrije onderwijsomgeving. Hierna zal het College onderzoeken hoe verweerster aan deze plicht invulling geeft.

Voldoet verweerster aan haar zorgplicht?

- 3.12 Verzoekster stelt dat verweerster weigert om veranderingen aan te brengen in het Sinterklaasfeest 2014. Daarmee ontkent verweerster de racistische aard van Zwarte Piet. Verzoekster weet dat het anders kan. Op een basisschool in Amsterdam wordt al jaren Sinterklaas gevierd zonder Zwarte Piet. De kinderen zingen liedjes, maar zonder een beledigende inhoud als "Al ben ik zwart als roet, toch meen ik het goed". Dit laat zien dat een Sinterklaasfeest zonder Zwarte Pieten ook gezellig kan zijn. Sterker nog, het Sinterklaasfeest kan pas gezellig worden zonder de figuur Zwarte Piet, omdat dan alle kinderen gelijkwaardig worden behandeld en niemand wordt geconfronteerd met de aanwezigheid van een racistische karikatuur.
- 3.13 Verweerster meent dat de AWGB niet de strekking heeft om haar te verplichten vooruit te lopen op een landelijk debat over Zwarte Piet. Dit klemmt te meer nu tegenover de gevoelens van verzoekster tegengestelde opvattingen van anderen staan. Een verbod op Zwarte Piet 'van staatswege' is niet de uitweg uit het conflict. Het is belangrijk om met elkaar te blijven praten. Zo ontstaan er mogelijkheden om Zwarte Piet te veranderen in een figuur die iedereen recht doet. Verweerster kan hooguit deze discussie binnen haar scholen in goede banen leiden. Hier is verweerster ook mee bezig. Verweerster is eind 2013 een discussie begonnen over de viering van alle feesten op school, waaronder het Sinterklaasfeest. Op 25 november 2014 komt de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad, waarin medewerkers en ouders zijn vertegenwoordigd, bij elkaar om hierover te spreken.

Daar kan het advies uit komen om de figuur Zwarte Piet te veranderen. De scholen kunnen verweerster vragen om een kader te schetsen. Verweerster is niet van plan de scholen eenzijdig een standpunt op te leggen.

- 3.14** Het College stelt vast dat verweerster eind 2013 een discussie is gestart over al haar vieringen op school, waaronder het Sinterklaasfeest. Verweerster betreft de klacht van verzoekster in deze discussie. Op dit moment heeft verweerster geen standpunt ingenomen over Zwarte Piet. Evenmin heeft zij maatregelen getroffen om het Sinterklaasfeest in 2014 anders te vieren dan zoals dat landelijk wordt gepresenteerd door de NTR. De eerstvolgende concrete stap wordt op 25 november 2014 gezet; dan wordt de figuur van Zwarte Piet besproken tijdens een bijeenkomst van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad. Het verloop erna, wat betreft tijdspanne en inhoud, is nu nog niet duidelijk. Verweerster verklaart dat zij bij de nadere invulling waarde hecht aan de landelijke ontwikkelingen.
- 3.15** Het College constateert dat verweerster zich in een spanningsveld bevindt. Zij is het schoolbestuur van meerdere scholen en heeft als zodanig te maken met de directies, leerkrachten en medezeggenschapsraden van de scholen. Daarnaast heeft zij te maken met de ouders van de leerlingen en, meer in het algemeen, met de maatschappelijke omgeving waarin de scholen actief zijn. Op landelijk niveau wordt, in diverse gradaties van heftigheid, de discussie gevoerd over het al dan niet aanpassen van een 'volks-traditie'. In sommige gevallen leidt dit tot concrete aanpassingen van Zwarte Piet voor 2014. In het licht van dit spanningsveld, in combinatie met de landelijke discussie, is het naar het oordeel van het College verweerster niet aan te rekenen dat zij op dit moment de figuur van Zwarte Piet nog niet zodanig heeft gewijzigd dat de in 3.11 genoemde discriminatoire aspecten zijn verdwenen. Onbetwist is dat verweerster de discussie voert, in welk kader eind november een concrete stap wordt gezet. Van belang hierbij is dat pas sinds vrij kort breder in de Nederlandse samenleving het besef begint te ontstaan dat de figuur Zwarte Piet, zoals verweerster die hanteert, discriminatoire aspecten heeft. Gelet op het bovenstaande is het College van oordeel dat verweerster thans voldoende in gang heeft gezet om zorg te dragen voor een discriminatievrije schoolomgeving, ondanks dat de figuur Zwarte Piet met discriminatoire aspecten nog wel aanwezig zal zijn in 2014. Het College is dan ook van oordeel dat verweerster thans geen onderscheid maakt door de figuur Zwarte Piet in 2014 nog onderdeel te laten zijn van de Sinterklaasviering op de school.
- 3.16** Dit oordeel neemt niet weg dat verweerster haar verantwoordelijkheid als bevoegd gezag van de school zou miskennen als zij in de aanloop naar het Sinterklaasfeest 2015 niet actief en voortvarend verdere invulling geeft aan haar zorgplicht voor een discriminatievrije onderwijsomgeving. Het gaat er hierbij niet om, om de figuur 'Piet' af te schaffen, maar wel om de figuur een dusdanige andere invulling te geven dat die niet leidt tot negatieve stereotypingen van mensen met een donkere huidskleur. Verweerster heeft naar voren gebracht dat de kwestie Zwarte Piet een vraag is voor de hele samenleving. Het College benadrukt dat verweerster onderdeel is van die samenleving.

Oordeel: 2014-131
Vervolgvel: 7

Juist als schoolbestuur dient verweerster in de maatschappij haar in de AWGB verankerde verantwoordelijkheid te nemen. Het zou daarom naar het oordeel van het College niet in lijn met de zorgplicht van verweerster zijn om de dialoog en het nemen van verdere maatregelen op de lange baan te schuiven door te wachten op wat ‘de maatschappij’ doet.

- 3.17** Het College wijst er hierbij op dat het actief en voortvarend aanpakken van negatieve stereotypingen die verband houden met ras, strookt met de urgentie die spreekt uit het Internationaal Verdrag inzake uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie en het Internationaal Verdrag inzake de rechten van het kind. In deze verdragen is vastgelegd dat onder andere op het gebied van onderwijs voortvarend maatregelen moeten worden genomen om stereotypen die tot rassendiscriminatie leiden te bestrijden. Hierbij moeten de belangen van het kind voorop staan: een kind heeft recht op onderwijs dat gericht is op respect voor de mensenrechten.
- 3.18** Voorts wijst het College er uitdrukkelijk op dat het oordeel dat verweerster thans geen onderscheid maakt, betrekking heeft op de Sinterklaasviering in 2014. Zoals overwogen in 3.16 zou een overeenkomstige beoordeling van het Sinterklaasfeest in 2015 tot een ander oordeel kunnen leiden, afhankelijk van de aard en de omvang van de inspanningen van verweerster om het discriminatievrij zijn van de school te waarborgen.

4 Oordeel

Het College voor de Rechten van de Mens spreekt als zijn oordeel uit dat Stichting Openbaar Primair Onderwijs Utrecht jegens de kinderen van [. . .] geen onderscheid maakt op grond van ras door de figuur ‘Zwarte Piet’ als onderdeel van de Sinterklaasviering op school in stand te houden.

Aldus gegeven te Utrecht op 4 november 2014 door mr. E.J.M. Hofhuis, voorzitter, mr. C.A. Goudsmit en mr. H.J. Vilters, leden van het College voor de Rechten van de Mens, in tegenwoordigheid van mr. S.B. Hester, secretaris.

mr. E.J.M. Hofhuis
namens deze,
mr. C.A. Goudsmit

mr. S.B. Hester